

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

50

Brno 2009

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 50
Volume 50

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Fotografie levalloiského hrotu nalezeného při výzkumu paleolitické lo-
kality Tvarožná-Za školou. Srov. studii P. Škrdly a kol. obr. 5:1. Foto
J. Špaček.

*A foto of the Levallois point found in the Paleolithic site Tvarožná-
Za školou. See the study of P. Škrdla et. al. Fig. 5:1. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2009

Copyright ©2009 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Plaček, M. 2001: *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí*, Praha.

Prokop, A. 1904: *Die Markgrafschaft Mähren in kunstgeschichtlicher Beziehung*. Band I–IV. Wien.

Resumé

Šternberk (Bez. Olomouc), Burg Šternberk, Parzelle Nr. 92/1. Hochmittelalter. Neuzeit. Burg. Rettungsgrabung.

ŠTĚPÁNOV (OKR. OLMOUC)

Kostel sv. Vavřince. Novověk. Pohřebiště. Záchranný výzkum.

V listopadu 2008 byl proveden záchranný výzkum při vnější sanační úpravě kostela sv. Vavřince. Kostel byl vystavěn po roce 1773 na místě staršího gotického kostela. Místo nálezů je na ZM ČR 1:10 000, list 24-22-04, rok vydání 1992, 177 mm od Z s.č. a 121 mm od J s.č.

Ve výkopu o šířce 0,50 m, situovaném podél SZ zdi kostela, bylo u vnější zdi presbytáře dokumentováno v hloubce 1,20 m celkem 10 lidských lebek v druhotné poloze. Výplň výkopu obsahovala novověkou keramiku.

Ladislav Kaiser, Petr Večeřa

Resumé

Štěpánov (Bez. Olomouc), St. Lorentz Kirche. Neuzeit. Friedhof. Rettungsgrabung.

ŠUMPERK (OKR. ŠUMPERK)

Langrova a Lužickosrbská ulice. Novověk. Hřbitov, příkop. Záchranný výzkum.

Na podzim roku 2008 se uskutečnil záchranný archeologický výzkum pod bývalými hradbami historického městského jádra Šumperku v rámci revitalizace náměstí Republiky a dostavby objektu D, náležícího k již stojící části polyfunkčního objektu. Akce navazovala na už ukončený výzkum prováděný na vedlejší parcele téhož polyfunkčního objektu (B, C).

Parcela se nacházela na úpatí svahu kopce zvedajícího se jižním směrem k bývalým městským hradbám. V jižní části plochy, uměle navršené zřejmě již v raném novověku, se nacházely kostrové pohřby H1–H25. Převládala u nich jednotná orientace západ–východ. Jen v ojedinělých případech se vyskytla orientace V–Z nebo S–J. Věkové zastoupení tvořily tři kategorie – *adultus* (19 jedinců), *infans* (7 jedinců) a *neonatus* (1 jedinec). Pohlaví se podařilo určit u 11 jedinců (8 – muži, 3 – ženy). Hroby neobsahovaly žádný datační materiál. Avšak na základě písemné zmínky z roku 1624 je známo, že bylo luteránům vyčleněno nové místo pro pohřbívání vpravo od tzv. Nové brány, údajně v místě obranného příkopu. Sonda umístěná do současného svahu v rámci stavební plochy polyfunkčního objektu A (výzkum Vlastivědného muzea v Šumperku probíhající paralelně s výzkumem Archaia

Obr. 127: Šumperk. Pohled na sondu S02 – příkop. Abb. 127: Šumperk. Blick auf die Sonda S02 – Bewässerungsgraben.

Olomouc, o. p. s.) a odkryv jižní části stavební plochy objektu D tuto situaci potvrdily. Jednalo se o již zaniknutý příkop, vyplněný různými deponiemi z období novověku, ale také o samotný svah šumperského kopce. Terén v jižní části objektu D byl navršován i po ukončení pohřbívání v daném prostoru. Dokonce zřejmě došlo k úpravě některé části hřbitova, což dokládá písčité jílovitá vrstva s velkým obsahem lidských kostí o mocnosti místy až 0,9 m, nacházející se nad úrovní pohřbů.

Ve střední části plochy byly vytyčeny dvě sondy (S02 7,8 × 1,5 m; S03 7,7 × 1,5 m). Předpokládalo se tu pokračování vodního příkopu odkrytého na západní sousední stavební parcele. Po odstranění recentních navážek byly odkryty pozůstatky kamenných základů domů ze 2. poloviny 19. století, spočívajících na dřevěných rámech a zbořených v 1. polovině 20. století. Dřevěné trámy, rozkládající tíhu kamenných zdí a tím zabraňující nerovnoměrnému sedání a praskání stěn domu, naznačovaly nestabilitu terénu a zároveň možnost přítomnosti zaniklého příkopu v daném prostoru. Po odebrání několika vrcholně novověkých odpadních vrstev se objevila tmavě šedá výplň příkopu, sestávající z několika vrstev tuhého podmáčeného jílu, obsahujícího ve vrchních vrstvách keramiku převážně ze 16. století a 17. století a velké množství organického materiálu (dřeva, rostliny, kůže). Výskyt nálezů výrazně klesal směrem ke dnu. Nejspodnější vrstvy postrádaly jakýkoli datační materiál. Hloubka zavedené části výkopu dosahovala přibližně 1,3 m (spodní hranice příkopu: 2,8–3,5 m

od současného povrchu), jeho šířka pak byla 3,45–3,6 m. Celková zachycená hloubka příkopu (se svahy) činila cca 1,4–2,2 m.

Vzhledem k nálezům z vedlejších parcel, kde byly v příkopu zachyceny dřevěné konstrukce, a k existenci dalšího příkopu situovaného jižněji na úpatí šumperského kopce by mohl vodní příkop plnit kromě obranné také hospodářskou funkci (vodní nádrž). Doba vzniku příkopu nebo vodní nádrže není zcela jasná. Nelze vyloučit, že existovala již v období vrcholného středověku. Zánik nastal v průběhu 16. a 17. století, kdy se v daném prostoru začal deponovat městský odpad.

Michal Chrámecký, Miroslava Plaštiaková

Literatura

Polách, D. 1996: Šumperské hřbitovy a pohřebiště. In: M. Melzer (ed.): *Šumperk – město a jeho obyvatelé*. 79–104.

Resumé

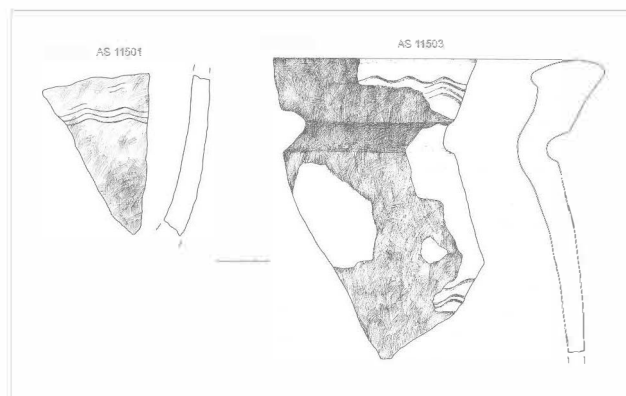
Šumperk (Bez. Šumperk), Langrova und Lužickosrbská Strasse. Neuzeit. Bewässerungsgraben, Friedhof. Rettungsgrabung.

ŠUMPERK (OKR. ŠUMPERK)

Ulice Na Hradbách a Lužickosrbská. 13.–17. století. Město, hřbitov. Záchranný výzkum.

V květnu až červenci a listopadu až prosinci 2008 byl realizován předstihový výzkum, vyvolaný stavbou bytového domu "Na Hradbách", jejímž investorem byla šumperská stavební firma SAN-JV, s. r. o. (výzkum provedlo Vlastivědné muzeum v Šumperku). Stavba je situována do rohového prostoru mezi ulicí Na Hradbách a Lužickosrbskou (p. č. 2348; lokalizace – ZM10 14-41-15: 279:211, 281:211, 281:209, 280:209 mm). Jedná se o okraj MPZ ve svahu těsně pod linií původních městských hradeb.

V roce 2007 proběhl výzkum na parcelách severně sousedících (tedy níže ve svahu), kterým byl zjištěn průběh středověkého až raně novověkého vodního příkopovitého útvaru či podlouhlé nádrže na úpatí svahu a dále relikty novověkého hřbitova (Halama, Goš 2008). Navazující výzkum v roce 2008 zachytil jihozápadní pokračování kostrového hřbitova. I zde byla pod mladšími navážkami nejdříve zachycena mohutná vrstva s dislokovánými lidskými kostmi či jejich kumulacemi. Pod touto vrstvou bylo vyzvednuto minimálně 35 intaktních pohřbů. Pohřbení u sebe neměli žádné předměty, překvapením byl proto pohřeb K 17. Dospělý jedinec v tomto hrobě měl u pravé stehenní kosti celý sloupec splených stříbrných mincí, které snad byly původně umístěny v nějakém vaku či pouzdře. Zatím se podařilo ošetřit pouze část – jedná se většinou o stříbrné denáry ražené v Kremnici ve 30. až 70. letech 16. stol. Další mince byla objevena u lebky pohřbu K 15 – pravděpodobně bílý peníz Vladislava Jagellonského. Nálezy mincí tak zřejmě posouvají

Obr. 128: Keramika z výplně zahloubeného domu z 2. pol. 13. stol. (kresba G. Leite). Abb. 128: Keramik aus der Verfüllung des eingetieften Teils des Hauses (2. Hälfte des 13. Jhs.); Zeichnung von G. Leite.

dobu používání hřbitova již do 16. stol. (srov. Halama, Goš 2008).

Pod hroby byl v severní části plochy postižen průběh pravděpodobně dalšího městského příkopu. Ten probíhal blíže hradbám, tedy výše ve svahu než příkopovitý útvar zkoumaný v r. 2007.

V jihozápadním rohu stavby byla pod relikty novověkého domu identifikována část základů pravděpodobně původní pozdně středověké městské brány (tzv. Nově), konkrétně jejího severovýchodního nároží. Bohužel stavebník ani město nemají sebemenší zájem odhalenou část konstrukce brány zachovat. V severním směru od nároží (dolů po svahu) byl zachycen průběh další kamenné konstrukce, mohlo se jednat o chráněné předpolí brány, např. barbakán. Největší překvapení přišlo až na konci výzkumu, kdy již nastupovala zima. V jižní části stavby jsme prozkoumali zahloubenou část domu z počátku existence města. Měl pravouhelný půdorys, zcela dochovaná jižní stěna měřila cca 4,5 m, části východní a západní zhruba taktéž, ovšem severní strana byla zcela zničena mladšími aktivitami. Na dně objektu (nad podlažím) se zachovaly relikty dřevěné prkenné podlahy, podél stěn byl zachycen horizontální trám, ze kterého se zdvihalo vy dřevění podél stěn, zahloubených do země. V severovýchodní části domu bylo objeveno ohniště. Fragments keramických nádob a zásobnic z výplně zkoumaného objektu mohou být datovány do 2. pol. 13. století (obr. 128).

Jakub Halama

Literatura

Halama, J., Goš, V. 2008: Šumperk (okr. Šumperk). Nám. Republiky. *Přehled výzkumů* 49, 443–445.

Resumé

Šumperk (Bez. Šumperk), Na Hradbách und Lužickosrbská Str. 14.–17. Jh. Stadt, Friedhof, Rettungsgrabung. Bei der Rettungsgrabung wurde nördlich von der Stadtmauer Relikt des Friedhofes (16.–17. Jh.), Rest des Wassergrabens (15.–16. Jh.), ein Teil des Stadtores (16. Jh.) und der unterirdige Teil eines Hauses, vielleicht Erdkeller (13. Jhs.) entdeckt.